

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК РА

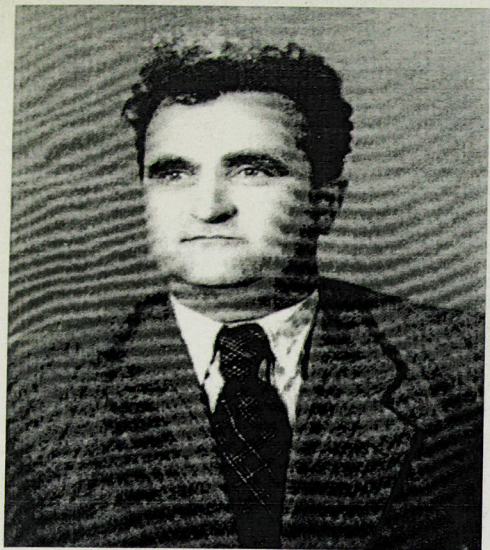

**Արտաշես Լիպարիտի
ՇԱԿԻՆՅԱՆ**

**Арташес Липаритович
ШАГИНЯН**

100-10000

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ՀՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԿ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

ԱՐՏԱՇԵՍ ԼԻՊԱՐԻՏԻՏԻ
ՇԱՀԻՆՅԱՆ

АРТАШЕС ЛИПАРИТОВИЧ
ШАГИНЯН

ՀՀ ԳԱՍՏԱՐԱԿԱՅԻՆԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 2003

ИЗДАТЕЛЬСТВО НАН РА
ЕРЕВАН 2003

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ**

ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԼ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Նյութեր Հայաստանի գիտնականների կենսամատչականագիտության

N 56

**ԱՐՏԱՇԵՍ ԼԻՊԱՐԻՏԻ
ՇԱՀԻՆՅԱՆ**

**Ներածականը՝ ակադեմիկոս Ն.ՀԱՌԱԶԵԼՅԱՆԻ
Մաթեմատիկությունը կազմել է՝ Լ.ԱԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆԸ
Մաթեմատիկոս-խմբագիր՝ Մ.Վ.Սարգսյան**

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԱՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ 2003

НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

Материалы к библиографии ученых Армении

№ 56

АРТАШЕС ЛИПАРИТОВИЧ
ШАГИНЯН

Вступительная статья академика Н.У. АРАКЕЛЯНА

Библиография составлена Л.А. ТАТЕВОСЯН

Редактор-библиограф М.В. Саркисян

ИЗДАТЕЛЬСТВО НАН РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
ЕРЕВАН 2003

Տպագրվում է ՀՀ ԳԱԱ Ֆիզիկամաթեմատիկական և
տեխնիկական գիտությունների բաժանմունքի բյուրոյի երաշխա-
վորությամբ և ՀՀ ԳԱԱ ֆունդամենտալ գիտական գրադարանի
գիտական խորհրդի որոշմամբ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՒԵԳԻԱ

Հ.Ռ. ՄԻՄՈՆՅԱՆ (նախագահ), Հ.Բ. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ, Ռ.Տ.
ԶՐԱՍՇՅԱՆ, Շ.Ն. ԲԱՂԼՅԱՆ,
Ս.Ն. ՍԱՐԻՆՅԱՆ, Հ.Ս. ԹԵՐԶՅԱՆ

Печатается по рекомендации бюро Отделения физико-
математических и технических наук НАН РА и по решению
ученого совета Фундаментальной научной библиотеки НАН РА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Гр.Р. СИМОНЯН (председатель), А.Б. НЕРСИСЯН,
Р.Т. ДЖРБАШЯН, Ш.О. БАДАНЯН,
С.Н. САРИНЯН, А.А. ТЕРЗЯН

ՀՀ ԳԱԱ հրատարակչություն, 2003

**ՆՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ
ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ
ԱՐՏԱՇԵՍ ԼԻՊԱՐԻՏԻ ՇԱՆԻՆՅԱՆԻ
ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ՆԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵԹՎԵՐԸ**

- Արտաշես Լիպարիտի Շանինյանը ծնվել է 1906 թ. դեկտեմբերի 19-ին Ղալաթի քաղաքում (ներկայումս՝ Գյումրի):
- 1926 թ. ավարտել է Երևանի ինդուստրիալ տեխնիկումը:
- 1929 թ. ավարտել է Երևանի համալսարանի մանկավարժական ֆակուլտետի ֆիզիկամաթեմատիկական բաժինը:
- 1929-1933 թթ. Երևանի համալսարանի և Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մաթեմատիկայի ասիստենտ, դոցենտի պաշտոնակատար, ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար:
- 1934-1937 թթ. Լենինգրադի համալսարանին կից մաթեմատիկայի և մեխանիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտի ասպիրանտ:
- 1937 թ. Երևանի համալսարանի դոցենտ, բարձրագույն երկրաչափության ամբիոնի վարիչ:
- 1939 թ. շնորհվել է ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:
- շնորհվել է պրոֆեսորի գիտական կոչում:
- 1944-1955 թթ. Հայկական ՍՍՀ ԳԱ մաթեմատիկայի և մեխանիկայի սեկտորի վարիչ:
- 1944-1977 թթ. Երևանի համալսարանի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետի մաթեմատիկական անալիզի և ֆունկցիաների տեսության ամբիոնի վարիչ:
- 1945 թ. ընտրվել է Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի թղթակից անդամ:
- պարգևատրվել է Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի պարգևոգրով:
- 1946 թ. պարգևատրվել է «Աշխատանքային արիության համար» մեդալով:

- 1947 թ. ընտրվել է Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս:
- 1950-1964 թթ. Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի ֆիզիկա-մաթեմատիկական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար:
- 1953 թ. պարգևատրվել է «Աշխատանքային կարմիր դրոշի» շքանշանով:
- 1955-1960 թթ. Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ինստիտուտի տնօրեն:
- 1967 թ. Հայկական ՍՍՀ Գերագույն սովետի 7-րդ գումարման պաղգամավոր:
- 1970 թ. շնորհվել է Հայկական ՍՍՀ գիտության վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչում:
- 1971 թ. պարգևատրվել է «Աշխատանքային կարմիր դրոշի» երկրորդ շքանշանով:
- Հայկական ՍՍՀ Գերագույն սովետի 8-րդ գումարման պաղգամավոր:
- 1977 թ. պարգևատրվել է «Ժողովուրդների բարեկամության» շքանշանով՝ մաթեմատիկական գիտության զարգացման, կադրերի պատրաստման գործում ունեցած վաստակի համար և ծննդյան 70-ամյակի կապակցությամբ:
- 1978 թ. մայիսի 18-ին վախճանվել է Երևանում:

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
АКАДЕМИКА НАН РА
АРТАШЕСА ЛИПАРИТОВИЧА ШАГИНЯНА

- Арташес Липаритович Шагинян родился 19 декабря 1906 г. в Армении в г. Александрополе (ныне Гюмри).
- 1926 г. Окончил Ереванский индустриальный техникум.
- 1929 г. Окончил физико-математическое отделение педагогического факультета Ереванского университета.
- 1929-1933 гг. Ассистент математики, и.о.доцента, и.о.заведующего кафедрой Ереванского университета и Политехнического института.
- 1934-1937 гг. Аспирант Научно-исследовательского института математики и механики при Ленинградском университете.
- 1937 г. Доцент, заведующий кафедрой высшей геометрии Ереванского университета.
- 1939 г. Присуждена ученая степень кандидата физико-математических наук.
- 1940-1944 гг. Декан физико-математического факультета Ереванского университета.
- 1944 г. Присуждена ученая степень доктора физико-математических наук.
- Присвоено ученое звание профессора.
- 1944-1955 гг. Заведующий сектором математики и механики Академии наук Армянской ССР.
- 1944-1977 гг. Заведующий кафедрой математического анализа и теории функций физико-математического факультета Ереванского университета.
- 1945 г. Избран членом-корреспондентом Академии наук Армянской ССР.
- Награжден Почетной грамотой Верховного Совета Армянской ССР
- 1946 г. Награжден медалью "За Доблестный труд".

- 1947 г. Избран действительным членом Академии наук Армянской ССР.
- 1950-1964 гг. Академик-секретарь Отделения физико-математических наук Академии наук Армянской ССР.
- 1953 г. Награжден Орденом Трудового Красного Знамени.
- 1955-1960 гг. Директор Института математики и механики Академии наук Армянской ССР.
- 1967 г. Избран депутатом Верховного Совета Армянской ССР седьмого созыва.
- 1970 г. Присвоено почетное звание Заслуженного деятеля науки Армянской ССР.
- 1971 г. Награжден вторым Орденом Трудового Красного Знамени.
- Избран депутатом Верховного Совета Армянской ССР Восьмого созыва.
- 1977 г. Награжден Орденом Дружбы народов за заслуги в развитии математической науки, подготовку научных кадров и в связи с 70-летием со дня рождения.
- 1978 г. 18 мая, скончался в г.Ереване.

ԿՅՄԼՆՔԻ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՎՄԱՍՏՈՍ ԱԿՆԱՐԿ

Նայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի իսկական անդամ, գիտության վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր Արտաշես Լիպարիտի Շահինյանը հայ մրավորականների այն սերնդից է, որոնց հիմնարար գործունեության շնորհիվ հայ մրավոր ներուժը բարձրացավ միջազգային մակարդակի՝ համաշխարհային ճանաչում բերելով ժամանակակից հայկական գիտությանը:

Արտաշես Շահինյանի հիմնական վաստակը նրա մեծ ավանդն է հայրենի գիտության և բարձրագույն կրթության զարգացման մեջ, որը նա իրականացրեց՝ հանդիսանալով մաթեմատիկայի ժամանակակից ուղղություններով գիտա-հետազոտական աշխատանքների սկզբնավորողը Նայաստանում:

Ա.Շահինյանի գիտական և քաղաքացիական սխրանքը կայացավ նրանում, որ գիտական ավանդույթներ չունեցող մեր հանրապետությունում հիմնադրեց և զարգացրեց հայկական մաթեմատիկական գիտական դպրոցը:

Արտաշես Շահինյանը ծնվել է 1906 թ. դեկտեմբերի 19-ին Գյումրի (Լենինական) քաղաքում: Միջնակարգ կրթությունը ստանալով Երևանի ինդուստրիալ տեխնիկումում, նա ընդունվում և 1930 թվականին ավարտում է Երևանի պետական համալսարանի մանկավարժական ֆակուլտետի ֆիզիկամաթեմատիկական բաժինը: 1929 թվականից, դեռ ուսանողական տարիներից նա դասախոսական աշխատանքի է անցնում Երևանի պետական համալսարանում: 1934 թվականին ընդունվում է Լենինգրադի համալսարանի ասպիրանտուրան, ուր ուսանում է ռուս ականվոր մաթեմատիկոս, ակադեմիկոս Վ.Ի.Սմիռնովի մոտ: Արդեն այդ տարիներին ի հայտ է գալիս Ա.Շահինյանի վառ գիտական տաղանդը. նա ստանում է իր առաջին ինքնատիպ գիտական արդյունքները օրթոգոնալ բազմանդամների տեսության և կոմպլեքս տիրույթում մրավորությունների տեսության մեջ:

ԱՇահինյանի առաջին տպագիր գիտական աշխատանքի վերնագիրն էր «Կշռյալ օրթոգոնալ բազմանդամների լրիվության մասին», իսկ թեկնածուական թեզինը՝ «Կոմպլեքս փիրույթում օրթոգոնալ բազմանդամների լրիվության մասին»: Պաշտպանելով թեկնածուական թեզը Լենինգրադի պետական համալսարանում նա 1937 թվականին վերադառնում է Երևան և սկսում է իր ակտիվ գիտամանկավարժական գործունեությունը Երևանի պետական համալսարանում: Առաջին անգամ ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետում նա սկսեց կարդալ մաթեմատիկական անալիզի և կոմպլեքս ֆունկցիաների տեսության հիմնական դասընթացները: Բացի այդ, նրա կողմից առաջին անգամ համալսարանի ուսումնական ծրագրերի մեջ մտցվեցին իրական փոփոխականների ֆունկցիաների տեսության, կոմպլեքս և իրական փիրույթներում մոտավորությունների տեսության դասընթացները և ֆունկցիաների տեսությունից մի շարք հատուկ դասընթացներ: ԱՇահինյանի ղեկավարությամբ սկսեց գործել գիտական սեմինար:

Այսպիսով՝ նա առաջինն էր, որ Հայաստանում ժամանակակից գիտական մակարդակով սկսեց կարդալ ընդհանուր և հատուկ դասընթացներ բարձրագույն մաթեմատիկայի շարքաժիններին:

Այսպես պետք է նշել, որ այն ժամանակ Հայաստանում չկային որակյալ մաթեմատիկոսներ և անհրաժեշտ գիտական միջավայր՝ մաթեմատիկայի գծով լուրջ գիտահետազոտական աշխատանք կատարելու համար:

20-ից մինչև 30-ական թվականների կեսերը Հայաստանում աշխատում էր բարձր էրուդիցիայի տեր պրոֆեսորների, մանկավարժ-ճարտարագետների մի մեծ բանակ, որը կրթություն էր ստացել Եվրոպայի և Ռուսաստանի լավագույն համալսարաններում: Նրանց նվիրյալ մանկավարժական գործունեությամբ սրելով ձեռքին այն ռեսուրսայինները, որոնք հետագայում բերեցին գիտության և բարձրագույն կրթության ասպարեզում մեծ թռիչք: Նրանք մեծ գործ կատարեցին հայերեն լեզվով գիտական տերմինաբանության, ինչպես նաև գիտական լաբորատորիաների, գիտական գրադարանների և կրթական մեթոդիկաների ստեղծման մեջ:

Այս պայմաններում ԱՇահինյանի մեծագույն վաստակը կայացավ նրանում, որ երպարտերագմյան կարճ ժամանակահատվածում, նրա ջանքերի շնորհիվ, մաթեմատիկական Հայաստանում բարձրացավ միջազգային մակարդակի, իսկ հայ մաթեմատիկոսների գիտական աշխատանքները արժանացան միջազգային լայն ճանաչման: Այդ բանին մեծապես նպաստեցին նաև ԱՇահինյանի անձնական ստեղծագործական ակտիվությունը, որը իր գագաթնակետին հասավ 40-50-ական թվականներին, ինչպես նաև նրա մանկավարժի և դաստիարակի մեծ վարպետությունը: Յուրաքանչյուրը, ում բախտ է վիճակվել ունկնդրելու նրա փայլուն դասախոսությունները, հիշում է, թե ինչպիսի հմտությամբ էր նրան հաջողվում գրավիչ և մալուխեղ ձևով ներկայացնել մաթեմատիկական բարդ խնդիրներն ու գաղափարները: Նրա հափշտակվածությունը գիտությամբ, ստեղծագործական ներուժը և սերը դեպի երիտասարդությունը թույլ տվեցին, որ նրա շուրջը հավաքվեն օժտված ուսանողներն ու ասպիրանտները: Շփումները, անհատական պարապմունքները, զրույցները համալսելի զբոսանքների ժամանակ, օգնում էին երիտասարդներին ներգրավվելու ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքի մեջ:

ԱՇահինյանը իր առջև դրեց շատ կարևոր և բարդ մի խնդիր՝ ուսանողներին և երիտասարդ մասնագետներին ներարկել հետաքրքրություն և ճաշակ մաթեմատիկայի նկատմամբ, իսկ նրանցից առավել ընդունակներին ներգրավել ինքնուրույն գիտական աշխատանքի մեջ, այդպիսով ստեղծելով նախապայմաններ Հայաստանում մաթեմատիկական գիտության զարգացման համար:

Շարունակելով կատարել ակտիվ հետազոտական աշխատանքներ՝ ԱՇահինյանը ստացավ մի շարք առաջնակարգ արդյունքներ կոմպլեքս տիրույթում մոտավորությունների տեսության մեջ, որոնք մեծ արձագանք ունեցան ինչպես մեր երկրում, այնպես էլ նրա սահմաններից դուրս: Այս հետազոտություններն էլ կազմեցին նրա դոկտորական թեզի հիմքը: ԱՇահինյանը 1944 թվականին Մոսկվայի պետական համալսարանում պաշտպանեց «Չկապակցված լրացում ունեցող անսահմանափակ տիրույթներում ֆունկցիաների լրիվության հետազոտման մեթոդը» դոկտորական թեզը: Ստացված արդյունքները էական ներդրում են

կոմպլեքս փիրություն կշռային մոտավորությունների Կոմպլեքս մեջ և զգալիորեն զարգացրեցին մոտավորությունների Կոմպլեքս այդ ճյուղը: Այդ ուղղությամբ ԱՇահինյանի կողմից հրապարակված աշխատանքների մեծ ցիկլը պարունակում է բազմաթիվ միանգամայն նոր ինքնատիպ արդյունքներ և մեթոդներ, զգալի ավանդներ այդ ասպարեզում: Ռուս ակադեմիկոսներ Վ.Սմիրնովի, Մ.Լավրենսևի և Մ.Կելդիշի հետ միասին ԱՇահինյանը մոտավորությունների Կոմպլեքսի հիմնադիրներից է:

ԱՇահինյանի գիտական հետազոտությունները Կոմպլեքս ֆունկցիաների մոտավորությունների Կոմպլեքսի մեջ հարաբացրին մաթեմատիկական գիտությունը՝ արդեն դասական դարձած մի շարք հիմնարար արդյունքներով և մեծ ազդեցություն թողեցին այդ ուղղության հետագա զարգացման վրա: Այս բնագավառում ԱՇահինյանի, այնուհետև նրա աշակերտների հետազոտությունները մեջազգային ճանաչում բերեցին հայկական մաթեմատիկական դպրոցին:

Մեր դարաշրջանի ականավոր մաթեմատիկոսները, ի դեմս ակադեմիկոս Մ.Կելդիշի և ուրիշների, իրենց հետազոտություններում էապես օգտագործել են ԱՇահինյանի արդյունքները:

Մեծ է նաև ԱՇահինյանի գիտակազմակերպչական վաստակը: 1945 թվականի փետրվարին Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հիմնադրումից ոչ շատ անց, դեռևս շարունակվող պայերազմի պայմաններում, նրա անձնական նախաձեռնությամբ և ջանքերով ստեղծվեց Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի մաթեմատիկայի և մեխանիկայի սեկտորը: Ներագայում այն վերաճեց մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ինստիտուտի, որի հիմնադիրն ու բազմամյա Կոմպլեքսի էր ԱՇահինյանը: Այստեղ սկսեցին կատարվել լուրջ հետազոտություններ ինչպես մաթեմատիկայի, այնպես էլ մեխանիկայի բնագավառում: Այդ ինստիտուտում, Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետի հետ համարեղ լայն աշխատանքներ ծավալվեցին նաև մեխանիկայի շատ կարևոր պրոբլեմների ուղղությամբ, իսկ ավանդական մաթեմատիկական ուղղությունները հարստացան նորերով, ինչպիսիք են դիֆերենցիալ հավասարում-

ները, ֆունկցիոնալ անալիզը, իրական անալիզը, կիրառական մաթեմատիկան:

Պատմականորեն շատ կարճ ժամանակահատվածում Ա.Շահինյանի ղեկավարությամբ Գիտությունների ակադեմիայում և Երևանի համալսարանում ձևավորվեց այժմ արդեն համընդհանուր ճանաչում գտած հայկական մաթեմատիկական գիտական դպրոցը:

Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ինստիտուտի մշակումները, դեռևս հիսունական թվականներից ստեղծված, մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ասպարեզում գիտական ներուժը և բարձր որակավորում ունեցող կադրերը, որոնց ձևավորման գործում հսկայական է Ա.Շահինյանի վաստակը, պայմանավորեցին նշված գիտությունների հետագա բուռն զարգացումը Հայաստանում: Ինստիտուտում աճեցին, ամրացան և հետագայում առանձնացան՝ մեխանիկայի, մաթեմատիկայի ինստիտուտները, Հաշվողական կենտրոնը և մի շարք ճյուղային ինստիտուտներ մասնավորապես՝ Երևանի մաթեմատիկական մեքենաների գիտահետազոտական ինստիտուտը: Ուշագրավ է, ԵՄՄԳՀՆ սկզբնական կորիզը հանդիսացավ Ա.Շահինյանի նախաձեռնությամբ կազմակերպված հաշվողական տեխնիկայի լաբորատորիա, ԳԱ մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ինստիտուտում, որտեղ հավաքվեց առաջին հայկական հաշվիչ մեքենան:

Ա.Շահինյանի աշակերտներից շատերը հետագայում դարձան ճանաչված գիտնականներ, գլխավորեցին գիտական նոր ուղղություններ: Դրանցից առաջին հերթին անհրաժեշտ է հիշատակել ակադեմիկոսներ Ս.Մերգելյանին և Մ.Ջրբաշյանին, որոնց գիտական նվաճումները մեծ ճանաչում ստացան մեր երկրում և նրա սահմաններից դուրս:

Կարճ ժամանակահատվածում հայկական նորաստեղծ մաթեմատիկական գիտական դպրոցը և ինստիտուտը ձեռք բերեցին միջազգային լայն ճանաչում, և շուտով Երևանը դարձավ աշխարհի խոշորագույն մաթեմատիկոսների հավաքարեղի:

1965 թվականին Երևանում կայացած Միջազգային գիտ-ժողովը, հայկական մաթեմատիկական գիտական դպրոցի միջազգային մեծ հեղինակության և ճանաչման փայլուն դրսևորումն էր:

1945 թվականին ԱՇահինյանը ընտրվում է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի թղթակից անդամ, իսկ 1947 թվականին՝ ակադեմիկոս:

Երևանի համալսարանի սաներից ԱՇահինյանը առաջինն է արժանացել մաթեմատիկայի գծով գիտությունների թեկնածուի և ապա դոկտորի գիտական աստիճանի, նաև ակադեմիայի առաջին ակադեմիկոսն է եղել մաթեմատիկայի գծով:

Ճանաչված գիտնականը Հայաստանի Գիտությունների Ակադեմիայի ֆիզիկա-մաթեմատիկական բաժանմունքի առաջին ակադեմիկոս-քարտուղարն էր և կարևոր դեր է խաղացել նաև հարակից գիտական ուղղությունների և ինստիտուտների կազմավորման և զարգացման գործում: Նա երկար տարիներ եղել է ակադեմիայի նախագահության անդամ: Նա Երևանի պետական համալսարանի ֆունկցիաների տեսության ամբիոնի հիմնադիրն ու անփոփոխ ղեկավարն էր:

Հայաստանում մաթեմատիկական գիտության զարգացման և բարձրակարգ գիտական կադրերի պատրաստմանը զուգահեռ, ԱՇահինյանը մեծ ջանքեր է ներդնում նաև մատաղ սերնդի դաստիարակման գործում: Նրա նախաձեռնությամբ և ղեկավարությամբ ստեղծվել և այժմ էլ գործում է նրա անունը կրող, Հայաստանում առաջին, Երևանի պետական համալսարանին կից ֆիզիկամաթեմատիկական դպրոց-ինստիտուտը: Նա Հայաստանում մաթեմատիկական օլիմպիադաների հիմնադիրներից մեկն է:

Լինելով իր ժամանակի լայն ճանաչում ունեցող մտավորականներից մեկը՝ ԱՇահինյանը մեծ հարգանք էր վայելում Հայաստանի մտավորականության և ուսանողության շրջանում:

ԱՇահինյանի ունեցած բացառիկ դերը հայկական գիտության մեջ, իհարկե, պայմանավորված էր նա ժամանակաշրջանի առանձնահատկությամբ, առաջին հերթին՝ հզոր ժուսական գիտության աջակցությամբ: Սակայն այդ գործում հսկայական դեր են կատարել նաև նրա անձնական հատկանիշները՝ պայծառ անհատականությունն ու մեծ հայրենասիրությունը: Սուր միտքը, բացառիկ դիպտոլունակությունը, իրերն ու երևույթները դիպուկ ու ճշգրիտ բնութագրելու ունակությունը ԱՇահինյանին կենդանի լեզունդ էին դարձրել սերնդակիցների շրջանում: Շահինյան-

բաղաբազուն բնութագրական էր ուղղամտությունն ու արդարամտությունը: Նա բազմիցս հեղափոխականորեն թույլի ու անպաշտպանի կողմն է կանգնել մի կողմ դնելով պրագմատիկ նկատառումները: Այդպիսի թույլերի դերում հաճախ եղել են հզոր մրցակիցների կողմից հալածված գիտական աշխատողներ, իշխանությունների օգնությանը կարող խեղճ գյուղացիներ:

Մեներից քչերին է բնորոշ արժանին հատուցել այլոց արժանիքներին: Այդ քչերի թվին էր պատկանում Ա.Շահինյանը: Նա մի կողմ դնելով անձնական հակակրանքն ու համակրանքը՝ կարողանում էր ճշգրիտ ներկայացնել իր գործընկերների ու աշակերտների փնդն ու դերը գիտության բնագավառում: Նա հաճախ էր կրկնում այն միտքը, որ այս կամ այն մրավորականի վաստակը գնահատելիս չպետք է նայել, թե ինչ կոշիկ է նա հագել:

Ա.Շահինյանը դասական գրականության փայլուն գիտակ էր: Նա կարող էր ժամերով արտասանել՝ Հայնեից ու Գյոթեից (հաճախ՝ բնագրով) մինչև Թոմասյան ու (այն փոքրերին դեռևս արգելված) Շանթ:

Ա.Շահինյանի դասախոսությունները հազեցված էին ռոմանտիկայով, մաթեմատիկայի նկատմամբ քնքուշ սիրով, որը արագորեն փոխանցվում էր ունկնդիրներին: Թերևս դա է եղել նրա հաջողության հիմնական պարճառներից մեկը:

Գիտական և գիտակազմակերպական բեղմնավոր գործունեությունը Ա.Շահինյանը զուգակցում էր հասարակական աշխատանքի հետ: Նա ընտրվել է Հայաստանի յոթերորդ և ութերորդ գումարման Գերագույն Խորհրդի պարզամավոր: Խորհրդային Միության պատմության ընթացքում թերևս միակ դեպքն էր, երբ 1966թ. Հայաստանի Գերագույն Խորհրդի ընտրություններում, Երևանի պետական համալսարանի ուսանողությունը և ողջ դասախոսական կազմը, իշխանությունների կողմից ներկայացված թեկնածուի փոխարեն Գերագույն Խորհրդի յոթերորդ գումարման պարզամավոր ընտրեցին Ա.Շահինյանին: Եվ իշխանությունները փնդի փվեցին... նրանք նույնպես խորին ակնածանքով էին վերաբերվում իրենց մեծ հայրենակցին:

Ա.Շահինյանի գիտական հետաքրքրությունների շրջանակներն ընդգրկում էին այն օրերի համար ժամանակակից կոմպլեքս

անալիզի զգալի մասը, հատկապես կոմպլեքս փորձությունում մոտավորությունների տեսությունը ինչպես նաև կոմպլեքս ֆունկցիաների երկրաչափական տեսությունը: Տպավորիչ, է այն ուղղությունների բազմազանությունը, որոնցում նա ստացել է բազմաթիվ հրապրապ արդյունքներ. երկրաչափական մեթոդների ներգրավումը իր հետազոտական աշխատանքներում, ինչպես նաև Երևանի պետական համալսարանում փարբեր փարհներին նրա կարդացած հարուկ դասընթացների բազմազանությունը:

ԱՇահինյանի փալավորիչ աշխատանքները և դասախոսությունները՝ նվիրված երկրաչափական ֆունկցիաների նուրբ խնդիրներին (միաթերթ ֆունկցիաների տեսությանը, Շուրկիի, Լանդաուի, Միլուի, Ալֆորսի թերեմներին), նաաստեցին, որպեսզի այդ բուրը ի վերջո դառնան առաջարար, հայ մաթեմատիկոսների աշխատանքներում օգտագործվող հիմնական մեթոդներ:

ԱՇահինյանի գիտական և գիտամանկավարժական գործունեության արդյունքում Երևանը համալրեց կոմպլեքս անալիզի բնագավառում միջազգային լայն ճանաչման արժանացած կենտրոնների շարքը և հիմք հանդիսացավ Նայաստանում մաթեմատիկայի այդ ուղղության հետագա զարգացման համար:

Այժմ ներկայացնենք ԱՇահինյանի հիմնական գիտական աշխատանքների ամփոփ վերլուծությունը:

1. Մոտավորությունների տեսություն (բազմանդամային և ռացիոնալ միջին և կշռային մոտարկումներ): ԱՇահինյանը առաջիններից էր, որ սկսեց հետազոտել ոչ-կարաթեոդորյան և անվերջ փորձությունում բազմանդամների լրիվության հարցերը՝ կախված փորձությունների մեարհիկական հարկություններից: Նրա առաջին կարևոր արդյունքները վերաբերում են, ոչկարաթեոդորյան փիպի փորձությունում բազմանդամներով միջին իմաստով մոտարկումների խիստ կարևոր հարցին: Մինչ այդ Մ.Կելդիշը «լուսնաձև» փորձությունների համար ցույց էր փվել, որ բազմանդամների լրիվության հարցը կախված է փորձության մեարհիկական հարկություններից: Նետազոտելով այդ մեարհիկական հարկությունները՝ ԱՇահինյանը ստացել է լրիվության հայտանիշներ՝ կշռայլ հավասարաչափ մեարհիկայում և միջին մակերեսային իմաստով (կշռով և առանց կշռի), որոնք մի կողմից բավարար են, իսկ մյուս

կողմից՝ անհրաժեշտ «լուսնաձև» փիրույթներում բազմանդամների լրիվության համար: Այսպիսով՝ Ա.Շահինյանին (հետագայում Մ.Ջրբաշյանի մասնակցությամբ) հաջողվեց լրիվ լուծել ողորկ եզր ունեցող «լուսնային» փիրույթներում բազմանդամների լրիվության խնդիրը՝ ստանալով անհրաժեշտ ու բավարար բնույթի չափական հայտանիշներ:

1941 թվականին Ա.Շահինյանը հրապարակում է մի արդյունք, որը կարելի է համարել զարմանալի օրինակ այն բանի, թե ինչպես միայն մեկ գիտական արդյունքը կարող է ազդել հետազոտությունների ամբողջ մի ուղղության հետագա ընթացքի վրա: Նա ապացուցեց, որ գոյություն ունի մի այնպիսի փիրույթ, որում բազմանդամների համակարգը լրիվ է և որի փակումը համընկնում է ողջ հարթության հետ:

Այստեղից էլ սկիզբ են առնում Ա.Շահինյանի՝ բազմանդամներով և ռացիոնալ ֆունկցիաներով կշռային մոտարկումներին նվիրված աշխատանքները:

Դրված խնդիրների լուծման ճանապարհին Ա.Շահինյանը շարունակ փնտրում և գտնում էր նորանոր մոտեցումներ: Այդ ճանապարհին օգտագործելով անալիտիկ ֆունկցիաների երկրաչափական տեսության մեթոդները և մասնավորապես Գրինի ֆունկցիայի՝ իր կողմից ստացված գնահատականները՝ Ա.Շահինյանին հաջողվեց լուծել բազմանդամներով լավագույն կշռային մոտարկման մի շարք խնդիրներ:

Այստեղից էլ սկիզբ են առնում Ա.Շահինյանի այն աշխատանքները, որոնք նվիրված են ֆունկցիաների նորմալ ընդանիքների անալիտիկությանը այս կամ այն փիրույթում: Ի տարբերություն միավոր շրջանում ֆունկցիաների ընդանիքների նորմալության ստանդարտ չափանիշների՝ նա դիտարկում է տարբեր երկրաչափական ձև ունեցող փիրույթներ և սահմանում է նորմալության նոր չափանիշներ դրանց համար: Այս հետևում է աշխատանքների մի ամբողջ շարք՝ նվիրված կշռային, ամբողջ ֆունկցիաներով և շոշափողով մոտարկումներին, որոնցում նա փայլուն ձևով օգտագործում է իր ժամանակի ամենաարդիական մեթոդները և արդյունքում առաջադրում է նոր խնդիրներ, ցույց տալիս դրանց լուծման ճանապարհները:

Անհրաժեշտ է նշել, որ ԱՇահինյանը իր հեղափոխական աշխատանքները սկսել էր պարբերազմից ոչ շատ առաջ՝ սերտ համագործակցելով մտավորությունների տեսությամբ զբաղվող հիմնական մասնագետների՝ ակադեմիկոսներ Վ.Սմիրնովի, Մ.Կելդիշի և Մ.Լավրենսևի հետ։ Արդեն պարբերազմի ավարտի շեմին, երբ Մ.Կելդիշը և Մ.Լավրենսևը զբաղված էին պաշտպանության հետ կապված կիրառական խնդիրներով, իսկ Վ.Սմիրնովը գտնվում էր էվակուացիայում, ԱՇահինյանը նշված ասպարեզում արդեն ամենաառաջատար և ճանաչված մասնագետն էր։

Նա պատվով կատարեց իր վրա դրված այդ բարդ և պարասխանաբար խնդիրը։ Ներագայում ԱՇահինյանը իր աշակերտների հետ հաջողությամբ շարունակեց այդ ուղղությամբ հեղափոխությունները, որի արդյունքում Երևանը դարձավ կոմպլեքս մտավորությունների տեսության՝ աշխարհում ճանաչում գտած կենտրոններից մեկը։

40-ական թվականների վերջերին ԱՇահինյանը իր իսկ կողմից առաջարկված մեթոդներն սկսեց օգտագործել կոմպլեքս անալիզի նաև այլ բնագավառներում. նրա հետաքրքրությունների շրջանակները սկսեցին տեղափոխվել դեպի կոմպլեքս ֆունկցիաների տեսության և ֆունկցիաների երկրաչափական տեսության ընդհանուր հարցերը։

2. Բազմանդամների օրթոգոնալ համակարգեր։ Ողորկ «լուսնաձև» տիրույթների համար ԱՇահինյանը հայտնաբերեց մի կարևոր երևույթ։ Նա ապացուցեց, որ բազմանդամների ընդանիքը ունի «նորմալության» հատկություն, եթե այդպիսի տիրույթներում նրանք լրիվ չեն։ Այդպեղից հետևում է, որ բազմանդամներով մոտարկում թույլատրող ֆունկցիաները անալիտիկորեն շարունակվում են տիրույթի լրացման սահմանափակ կոմպոնենտի վրա։ Այսպիսով նա բացահայտեց բազմանդամների ընդանիքների լրիվության և նորմալության միջև եղած կապը։

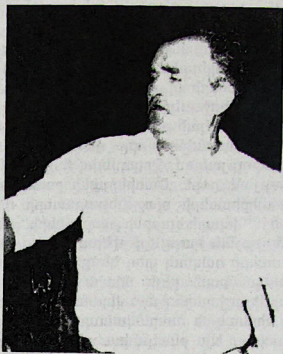
3. Քվադրանալիտիկ և անալիտիկ դասի ֆունկցիաների միակության խնդիրները դիտարկվել են ԱՇահինյանի մի շարք աշխատանքներում, որոնցում նա բացահայտել է միակության մի շարք նուրբ և ընդհանուր չափանիշներ։

4. Միաթերթ ֆունկցիաների տեսությունը նրա ամենասիրած ուղղություններից մեկն է, որին նա մշտապես անդրադառնում էր իր դասախոսություններում և հաճախ օգտագործում իր ուսումնասիրությունների մեջ: 50-ական թվականների կեսերին այս ասպարեզում Ա.Շահինյանի կողմից ապացուցվում են հայտնի աղճապման թեորեմների փոխի ինքնափոխ թեորեմներ:

5. Շափ փոփոխականների անալիտիկ և հարմոնիկ ֆունկցիաները 50-ական թվականների վերջերին համարվում էր «երկրասարդ» բնագավառ, որը դեռևս թույլ էր զարգացած Խորհրդային Միությունում: Զբաղվելով հարմոնիկ ֆունկցիաների ուսումնասիրությամբ, Ա.Լ. Շահինյանը շափ փոփոխականների հարմոնիկ ֆունկցիաների որոշ ենթադասերի համար հայտնաբերեց Շոփկիի և Պիկարի հայտնի թեորեմների անալոգները:

6. Միակության հարցերի վերաբերյալ Ա.Շահինյանի հետազոտությունները հափուկ տեղ են գրավում նրա ստեղծագործական աշխատանքում, ինչի մասին է վկայում այդ խնդրին նվիրված նրա մի աշխատության վերնագիրը՝ «ֆունկցիաների տեսության մի հիմնական անհավասարության և նրա կիրառությունների մասին»: Այս բնագավառում նրա կողմից ստացված անհավասարությունը նկարագրում է, թե ինչպես է ֆունկցիայի փոքրությունը միավոր շրջանի ենթափրությունների վրա ազդում ֆունկցիայի բացարձակ արժեքի վրա շրջանի այլ տրված կետերում: Այստեղից էլ նա ստանում է անալիտիկ և մերոմորֆ ֆունկցիաների միակության մասին իր հայտնի թեորեմները և անում հետևություններ, որոնք համադրելի են Միլուի դասական անհավասարությունների և Ադամարի հայտնի «երեք շրջանների մասին» թեորեմի հետ:

Անհրաժեշտ է նշել, որ Ա. Շահինյանի անհավասարությունների և հարկապես դրանց ապացուցման մեթոդի արժանիքները դեռևս մինչև վերջ չեն գնահատված և դեռ կբացահայտեն իրենց:

КРАТКИЙ ОЧЕРК НАУЧНОЙ И НАУЧНО-ОРГАНИЗАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Действительный член Национальной Академии Наук Республики Армения, заслуженный деятель науки, профессор Арташес Липаритович Шагинян является одним из представителей той части армянской интеллигенции, которая своей основополагающей деятельностью подняла интеллектуальный потенциал армянского народа на международный уровень, принеся международное признание армянской науке.

Основная заслуга А.Л.Шагиняна заключается в большом вкладе, который он внес в отечественную науку и высшее образование, являясь основоположником исследовательских работ по актуальным проблемам современной математики в Армении.

Научный и гражданский подвиг А.А.Шагиняна заключается в том, что в нашей республике, где до этого отсутствовали научные традиции, он основал и развил армянскую математическую научную школу.

Арташес Липаритович Шагинян родился 19-го декабря 1906 г. в городе Гюмри (Ленинакан). Получив среднее образование в Ереванском индустриальном техникуме, он поступил и в 1930 г. окончил физико-математическое отделение педагогического факультета Ереванского государственного университета.

С 1929 года, еще со студенческих лет он начинает свою преподавательскую работу в Ереванском государственном университете. В 1934 году поступает в аспирантуру Ленинградского государственного университета, где учится у выдающегося русского математика, академика В.И.Смирнова. Уже в те годы проявляются яркие научные способности А.Л.Шагиняна: он получает первые оригинальные научные результаты в теории ортогональных множеств и теории приближений в комплексной области.

Первая опубликованная А.Л.Шагиняном работа называлась "О полноте взвешанных ортогональных множеств", а его

кандидатская диссертация—"О полноте ортогональных множеств в комплексной области". Заплатив кандидатскую диссертацию в Ленинградском государственном университете, он в 1937 году возвращается в Ереван и начинает свою научно-педагогическую деятельность в Ереванском государственном университете. Впервые на физико-математическом факультете он начинает читать основные курсы математического анализа и теории функции комплексного переменного. Им впервые в университетские учебные программы были включены основные курсы теории функций действительных переменных, теории приближений в действительной и комплексной областях, а также специальные курсы по теории функций. Под руководством А.Л.Шагиняна начал функционировать научный семинар.

Таким образом, он первым в Армении, на современном научном уровне начал читать ряд общих и специальных курсов по многим разделам высшей математики.

Следует отметить, что в те годы в Армении отсутствовали квалифицированные кадры по математике, фактически отсутствовала необходимая среда, и, следовательно, не проводились серьезные исследования по математике.

С 20-ых по середины 30-ых годов в Армении работала целая плеяда широко эрудированных профессоров, педагогов-инженеров, получивших высшее образование в лучших университетах Европы и России. Их подвижническая деятельность стала реальной предпосылкой, обусловившей качественный скачок в становлении современной науки и образования в нашей республике. Они внесли большой вклад в создании научной терминологии на армянском языке, организации лабораторий, научных библиотек, учебных методик.

В этих условиях исключительны заслуги А.Л.Шагиняна в том, что за немногие послевоенные годы его усилиями математика в Армении вышла на современные рубежи, а научные труды математиков республики получили широкое признание за рубежом. Этому в значительной степени способствовали личная творческая активность А.Л.Шагиняна, пик которой приходится на 40-50 годы,

его большое искусство педагога и воспитателя. Хоть раз слушавшие его влестящие лекции до сих пор помнят, каким удивительным образом ему удавалось увлекательно и доступно излагать сложные математические идеи и методы. Увлеченность наукой, творческая энергия и любовь к молодежи определили его исключительную роль в объединении вокруг него группы одаренных студентов и аспирантов. Овщение с ними, индивидуальные занятия, беседы часто во время совместных прогулок, походов вовлекали молодых в сферу самостоятельной творческой деятельности.

А.Л.Шагинян поставил перед собой сложную и важную задачу: привить студентам и молодым специалистам активный интерес и вкус к математике, а наиболее способных привлечь к самостоятельной творческой работе, создавая таким образом условия для развития математической науки в Армении.

Продолжая интенсивную исследовательскую работу, А.Л.Шагиняну удалось получить ряд важнейших результатов в теории привлижений в комплексной области, которые вызвали большой резонанс как в нашей стране, так и за ее пределами. Эти работы составили основу его докторской диссертации. А.Л.Шагинян в 1944 году успешно защитил в Московском университете докторскую диссертацию на тему "Метод исследования полноты функции в неограниченных областях с несвязанным дополнением". Результаты фундаментального характера, полученные в его докторской диссертации, являются существенным вкладом в теорию весовых привлижений в комплексной области, выявили в ней новые явления и значительно расширили сложившиеся ранее представления об этой науке. Большой цикл работ опубликованный А.Л.Шагиняном, посвященный вопросам теории весовых привлижений, содержит большое число совершенно новых, оригинальных результатов, внесших значительный вклад в эту область.

А.Л.Шагинян, вместе с академиками В.И.Смирновым, М.В.Келдышем и М.А.Лаврентьевым, является одним из основоположников теории привлижения.

Научные исследования А.Л.Шагиняна в области теории приближений функции комплексных переменных, обогатили математическую науку результатами фундаментального характера, ставшими уже классическими и оказавшими большое влияние на дальнейшее развитие этого направления.

В этой области исследования А.Л.Шагиняна, а в дальнейшем и его учеников, принесли международное признание армянской математической школе.

Выдающиеся математики нашего времени в их числе академик М.В.Келдыш и другие в своих исследованиях существенным образом использовали результаты, полученные А.Л.Шагиняном.

Одним из основных заслуг А.Л.Шагиняна является его научно-организационная деятельность. В 1945 году, вскоре после основания Академии наук Армении, в условиях продолжающейся войны, по личной инициативе и усилиям А.Л.Шагиняна был организован сектор математики и механики, преобразованный впоследствии в Институт математики и механики АН Армении, основателем и первым директором которого стал А.Л.Шагинян. Здесь начали проводиться серьезные исследования как по математике, так и по механике. В этом институте в тесном взаимодействии с физико-математическим факультетом Ереванского университета широко развернулись работы по многим важным проблемам механики, а традиционные математические направления обогатились новыми такими, как: дифференциальные уравнения, функциональный анализ, ортогональные ряды, прикладная математика.

В исторически кратчайшие сроки под руководством А.Л.Шагиняна в Академии наук и Ереванском университете оформилась, ныне получившая всеобщее признание, армянская математическая научная школа.

Разработки Института математики и механики, сложившийся уже в пятидесятые годы научный потенциал в области математики и механики, квалифицированные кадры, в формировании которых велики заслуги А.Л.Шагиняна, обусловили дальнейшее развитие указанных наук и их приложений. В институте выросли, мужали,

затем были выделены в самостоятельные учреждения - Институт математики, Институт механики, Вычислительный центр, целый ряд отраслевых институтов, в частности Ереванский научно-исследовательский институт математических машин. Примечательно, что изначальным ядром ЕрНИИММ послужила основанная по инициативе А.Л.Шагиняна лаборатория вычислительной техники при Институте математики и механики АН, где была собрана первая армянская вычислительная машина.

Многие ученики и аспиранты А.Л.Шагиняна стали известными учеными, возглавили новые направления в науке.

Среди них в первую очередь неовходимо отметить академиков С.Н.Мергеляна и М.М.Джрвашиана, научные достижения которых получили вольшое признание в нашей стране и за рубежом.

Вскоре, недавно созданная армянская научная математическая школа и институт получили широкое международное признание и Ереван стал местом соврания крупнейших математиков мира.

Состоявшаяся в 1965 году в Ереване Международная конференция явилась ярким свидетельством международного признания и вольшого авторитета армянской научной математической школы.

В 1945 году А.Л.Шагинян извирается членом-корреспондентом, а в 1947 году академиком Академии наук Армении.

Среди выпускников Ереванского университета А.Л.Шагинян первым был удостоен ученой степени кандидата наук по математике. Он был первым в Армении доктором наук и академиком по математике.

Известный ученый был первым академиком-секретарем Отделения физико-математических наук АН Армении. Он был основателем и бессменным руководителем кафедры теории функции Ереванского университета.

Будучи академиком-секретарем Отделения физико-математических наук, А.Л.Шагинян сыграл важную роль в деле организации и развития смежных научных направлений и институтов.

А.Л.Шагинян внес вольшой вклад также в воспитании молодого поколения. Он был инициатором создания единственной в Армении физико-математической школы-интерната при Ереван-

ском государственном университете, которая продолжает успешно функционировать и носит его имя. Он является одним из основоположников математической олимпиады в Армении.

Исключительная роль А.Л.Шагиняна в армянской науке конечно была обусловлена также особенностями времени, в первую очередь воздействием со стороны мощной российской науки. Однако, в этом деле огромную роль сыграли его личные качества, яркая индивидуальность и большой патриотизм. Острый ум, исключительная наблюдательность, способность метко и точно охарактеризовать вещи и явления, превратили А.Л.Шагиняна в живую легенду среди современников. А.Л.Шагиняну-гражданину были присущи объективность и справедливость. Он всегда держал сторону слабого и беззащитного, пренебрегая прагматическими соображениями. В роли слабого часто попадали научные работники, преследуемые могущественными конкурентами, бедные крестьяне, нуждающиеся в помощи от властей.

Не многим из великих присуще свойство по достойному оценить заслуги другого. Одним из таких немногочисленных был А.Л.Шагинян. Забывая о симпатиях и антипатиях, он умел объективно оценивать роль и место своих коллег и учеников в науке. Он часто повторял мысль о том, что о заслугах того или иного человека не в коем случае нельзя судить по его ботинкам.

А.Л.Шагинян был блестящим знатоком классической литературы. Он мог часами читать наизусть Гейне и Гете (часто в подлиннике), Туманяна и Шанта, запрещенного в то время.

Лекции А.Л.Шагиняна были насыщены романтизмом, нежной любовью к математике, что быстро передавалось аудитории. Пожалуй это и являлось одной из основных причин его успехов.

Плодотворную научную и научно-организаторскую работу А.Л.Шагинян сочетал с общественной деятельностью. Он избирался депутатом седьмого и восьмого созывов Верховного Совета Армении. В истории Советского Союза единственный раз в 1966 году во время выборов в Верховный Совет Армении, студенчество и весь профессорско-преподавательский коллектив Ереванского государственного университета, вместо поддержа-

емого властями номенклатурного кандидата, депутатом седьмого созыва Верховного Совета извращали А.Л.Шагиняна. Власти отступили, ведь они также с глувоким почтением относились к своему великому соотечественнику.

Научные интересы А.Л.Шагиняна охватывали значительную часть современного, в то время, комплексного анализа, особенно теорию приближений в комплексных областях и геометрическую теорию комплексных функций. Впечатляет охват научных тематик, в которых он получил ряд актуальных результатов, овилые разнообразных геометрических методов исследования, примененных им в равотах, а также овилые специальных курсов, прочитанных им в различные годы в Ереванском государственном университете.

Его впечатляющие равоты и лекции по тонким вопросам геометрической теории функций (теория однолистных функций, теоремы Шоттки, Ландау, Мийю, Альфорса) привели к тому, что все это стало равочим инструментом для ведущих математиков в Армении.

В целом подвижническая научная и научно-педагогическая деятельность А.Шагиняна привела к созданию известной армянской школы по комплексному анализу и стала предвестником будущих успехов в этой области математики.

Приведем краткий обзор основных равот А.Л.Шагиняна.

1. Теория приближений (полиномиальные и рациональные, весовые приближения). А.Л.Шагинян, одним из первых начал исследовать вопросы полноты многочленов в областях бесконечных размеров и некаратеодоровского типа, в зависимости от метрических свойств последних. Первые важные результаты полученные им относились к актуальному вопросу приближения многочленами в среднем для областей некаратеодоровского типа. До этого М.В.Келдыш, для луночки показал, что полнота многочленов в среднем зависит от метрических свойств множеств. Исследуя эти метрические свойства, А.Л.Шагиняном были получены критерии полноты в равномерной весовой метрике и средней по поверхности (по весу и не по весу), которые с одной

стороны достаточны, а с другой необходимы для полноты системы полиномов в области типа луночки. Таким образом, А.Л.Шагинян (в дальнейшем с участием М.М.Джрбашяна) при предположении гладкости границы, полностью решил задачу полноты многочленов для луночки, получив метрические критерии необходимости и достаточности.

В 1941 году он публикует результат, который можно отнести, к серии “удивительных примеров” того, как один результат может корректировать дальнейшее развитие целого направления исследований. Именно он доказывает следующую теорему: существует такая область, внутри которой система полиномов полна и замыкание которой совпадает со всей плоскостью, тогда как сама она отлична от всей плоскости.

С этого и начинаются исследования А.Л.Шагиняна по весовым приближениям функций полиномами и рациональными функциями.

Для решения поставленных задач ему приходилось найти все новые подходы. В этом направлении, используя методы геометрической теории аналитических функций, в частности полученные им собственные оценки функции Грина, А.Л.Шагиняну удалось решить ряд задач по лучшему весовому приближению полиномами.

В связи с этим вопросом начались исследования А.Л.Шагиняна по нормальным семействам аналитических в той или иной области функций. В отличие от стандартных критериев нормальности семейств функций, которые рассматривались обычно в единичном круге, он рассматривает области с определенной геометрией и устанавливает новый критерий нормальности для таких областей.

Затем следует серия его работ по весовым приближениям, приближениям целыми функциями, касательным приближениям, где он остроумно использует самые современные тогда результаты и методы исследования, предложенные другими авторами, интенсивно работая, ставит новые задачи и предлагает пути для их решения.

Следует отметить, что А.Л.Шагинян начал свои исследования незадолго до войны в тесном научном контакте с основными тогда специалистами по теории приближений В.В.Смирновым, М.А.Лаврентьевым, М.В.Келдышем. Уже в конце войны (когда Келдыш и Лаврентьев занялись прикладными вопросами оборонного значения, а Смирнов оказался в эвакуации) А.Л.Шагинян стал ведущим специалистом в своей области. И он с честью справился с этой трудной задачей. В дальнейшем А.Л.Шагинян вместе со своими учениками успешно продолжил исследования в этой области и вскоре Ереван превратился в один из известных в мире центров по теории приближения в комплексной области.

К концу 40-ых годов А.Л.Шагинян стал прилагать используемые им методы в других разделах комплексного анализа. Его научные интересы естественным образом переместились в сторону общих вопросов теории комплексных функций и геометрической теории функций.

2. Ортогональные системы полиномов. Для гладкой луночки А.Л.Шагиняном было открыто важное явление. Он доказал, что семейство многочленов является "нормальным", если нет полноты многочленов. Отсюда следует, что функции, допускающие приближение многочленами, автоматически оказываются аналитическими продолжимыми во внутрь указанной дополнительной области. Таким образом, он выявил связь между полнотой и нормальностью семейств многочленов.

3. Вопросы единственности различных квазианалитических и аналитических классов функций были рассмотрены им в ряде работ, в которых он устанавливает элегантные критерии единственности.

4. Теория однолистных функций - одна из любимых им тем, к которой он постоянно обращался в своих лекциях и которую часто применял в своих исследованиях. В середине 50-х он доказывает оригинальную теорему типа известных теорем искажения.

5. Аналитические и геометрические функции многих переменных были "молодой" областью исследования в конце 50-х, мало развитой в Советском Союзе. Занявшись в это время исследо-

ванием гармонических функций, А.Л.Шагинян устанавливает аналоги известных теорем Шоттки и Пикара для некоторых подклассов гармонических функций многих переменных.

6. Исследования А.Л.Шагиняна по вопросам единственности, занимают особое место в его творчестве, о чем говорит уже заглавие соответствующей его работы: "Об одном основном неравенстве в теории функции и его применениях". Установленное им в этом направлении неравенство показывает как малость функции на заданном счетном числе линий или областей в единичном круге влияет на модуль функции в наперед заданной точке единичного круга. Из него он получает оригинальные теоремы единственности для аналитических и мероморфных функций и делает выводы, которые сопоставимы с классическими неравенствами Мийю и известной теоремой Адамара "о трех кругах".

Однако, нам представляется, что достоинства неравенства Шагиняна, особенно метода доказательств, не оценены до конца и им еще предстоит проявить себя.

Академик НАН РА Н.Аракелян

ԳՐԱԳԱՆԹՅՈՒՆ Ա.Լ.ՇԱԿԻՆՅԱՆԻ ԿՅՈՒՆԻ ԵՎ
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ И ТРУДАХ
А.Л. ШАГИНЯНА

Ալեքսանդրյան Ռ. Զուգակշիռներ սիրո և նվիրումի: [Արարաշես Շափինյանի մահվան առթիվ]: // Հայրենիքի ձայն, 1978 - 24 մայիսի: - էջ 6:

Александрян Р. С любовью и отдачей.

Արարաշես Լիպարիարի Շափինյան: [Մահախոսական] // Սովետ. Հայաստան.- 1978.- 19 մայիսի: [Սյուրազր. Կ.Ս.Դեմիրճյան, Բ.Ե.Սարկիսով, Ֆ.Տ.Սարգսյան և ուրիշ]:

Арташес Липаритович Шагинян: [Некролог].

Համասարական Ս. 1996 թ. դեկտեմբերի 19-ին լրանում է հայ մրավորական, ակադեմիկոս Արարաշես Շափինյանի 90 ամյակը: Ազգային արժեքների անվերազնահատելիության շափինյանական դասերից մեկը // Սովորակ.- 1996.- 18 դեկտ.:

Камсаракан С. 19 декабря 1996 г. исполняется 90 лет со дня рождения представителя армянской интеллигенции, академика Арташеса Шагиняна.

Արարաշես Շափինյան: [Ծննդյան 70-ամյակի առթիվ] // Երևանի համալս.- 1977, N1.- էջ 84:

Арташес Шагинян: [К 70-летию со дня рождения].

Համբարձումյան Վ., Մերգելյան Ս., Սաղաթելյան Վ. Ականաւոր մարտնադիրներ: [Ա.Լ.Շափինյանի ծննդյան 50-ամյակի առթիվ] // Սովետ. Հայաստան.- 1956.- 27 դեկտ.:

Амбарцумян В., Мергелян С., Сагателян В. Выдающийся математик: [К 50-летию со дня рождения А.Шагиняна].

Մարտիրոսյան Ռ., Տոնոյան Գ. Ականավոր գիտնականն ու մեծ հայրենասերը: [Ա.Շահինյանի ծննդյան 90-ամյակի առթիվ] // Հայաստանի Հանրապետ. - 1996, 21 դեկտ.:

Мартыросян Р., Тоноян Г. Талантливый ученый и большой патриот: [К 90-летию со дня рождения А.Шагиняна].

Մերգելյան Ս., Սաղաթելյան Վ. Գիտնականը, մանկավարժը, քաղաքացին: [Հայկական ՍՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս Ա.Շահինյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ] // Սովետ. Հայաստան. - 1976. - 22 դեկտ.:

Мергелян С., Сагателян В. Ученый, педагог, гражданин: [К 70-летию со дня рождения академика АН Арм.ССР А.Шагиняна].

Ներսիսյան Հ. Ասպետ հայը, մեծ գիտնականը: [Ա.Շահինյանի ծննդյան 85-ամյակի առթիվ] // Հայաստ. Հանրապետ. - 1991. - 19 դեկտ.:

Нерсисян А. Рыцарь армянин, крупный ученый: [К 85-летию со дня рождения А.Шагиняна].

Սաղաթելյան Վ.Վ., Արարաշես Շահինյան: [Կյանքի ու գործունեության մասին] // Երևանի համալս. - 1969. - N 4, էջ 31-34:

Сагателян В. Арташес Шагинян: [О жизни и деятельности].

Սաղաթելյան Վ.Վ. Մաթեմատիկական գիտությունների զարգացումը Խորհրդային Հայաստանում: [Ֆունկցիաների տեսության գծով Ա.Շահինյանի կարարած հեղազոտությունների արդյունքների մասին] // «Բնագիտության և տեխնիկայի պատմությունից: Գիտ.աշխ.ժողովածու».: Երևան. - 1964, հ.3. - էջ 16-25:

Сагателян В.В. Развитие математических наук в Советской Армении: [О результатах исследований А.Л.Шагиняна в области теории функций].

Սաղաթելյան Վ.Վ. Մեծավաստակ գիտնականը: Արարաշես Շահինյանի ծննդյան 60-ամյակի առթիվ // Սովետ. Հայաստան. - 1966. - 18 դեկտ.:

Сагателян В.В. Заслуженный ученый: [К 60-летию со дня рождения Арташеса Шагиняна].

Վարդանյան Վ. Բազմալատարակ մանկավարժն ու գիրնականը: [Արտաշես Շահինյան] // Ավանգարդ.- 1966.- 22 դեկտ.:

Варданян В. Заслуженный педагог и ученый: [Арташес Шагинян].

Վարդանյան Վ. Երկու սերունդների նահապետը: [Ա.Շահինյանի ծննդյան 60-ամյակի առթիվ].

Варданян В. Патриарх двух поколений: [К 60-летию со дня рождения А.Шагиняна].

А.Л.Шагинян: [Некролог] // Коммунист.- 1978.- 19 мая. [Подписи: К.С.Демирчян, Б.Е.Саркисов, Ф.Т.Саркисян и др.].

Александрян Р., Талалян А. Ученый, педагог, гражданин: [К 70-летию со дня рождения академика А.Л.Шагиняна] // Коммунист.- 1976.- 25 дек.

Арташес Липаритович Шагинян: [К пятидесятилетию со дня рождения] // Изв. АН Арм.ССР, Сер.физ.-мат. Наук.- 1957.- т.10, N1- С.3-8.

Джрвашян М., Арутюнян Н. Видный советский математик: [К 50-летию со дня рождения А.Л.Шагиняна] // Коммунист.- 1956.- 27 дек.

Мергелян С. Ученый педагог, гражданин: [К 80-летию со дня рождения] // Коммунист.- 1986.- 19 дек.

Нерсисян А. Большой ученый, замечательный педагог: [К 60-летию со дня рождения А.Л.Шагиняна] // Коммунист.-1966.- 18 дек.

Огания 3. Он алгеброй гармонию поверил...[Портрет знаменитого академика-математика Арташеса Шагиняна в интерьере времени] // Урарту .- 1996.- 16-22 дек.

Шагинян Арташес Липаритович // кн.: История отечественной математики.-Киев.-1970.- Т.4, кн.2 (1917-1967).-С.623.

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

1937

К теории взвешенных ортогональных полиномов на плоскости комплексного переменного // Доклады АН СССР 1937. - Т.15, N 8. - С.425-428.

1940

Ов аппроксимации полиномами в нежордановых областях // Доклады АН СССР.- 1940.- Т.27, N 4.- С.318-321.

1941

К вопросу об аппроксимации в среднем в комплексной области // Изв. АН СССР. Сер. Матем. - 1941. - Т.17.- С.153-172.

1944

Заметки по исследованию приближений рациональными функциями в комплексной области. 1 // Доклады АН СССР. - 1944. - Т.44, N 2.- С.51-55.

Заметки по исследованию полноты рациональных функций в комплексной области. 3 // Доклады АН Арм.ССР.- 1944.- Т.1, N 1-2.- С.5-8.

Ов экстремальных полиномах аппроксимирующих функцию, реализующую конформное отображение области на круг // Доклады АН СССР.- 1944.- Т.45, No 2.- С.54-56.

1945

Заметки по исследованию приближений рациональными функциями в комплексной области. 2 // Доклады АН СССР.- 1945.- Т.48, N 1.- С.11-14.

О функциях, представимых интегралом Коши-Лебега // Доклады АН Арм.ССР.- 1945.- Т.2, N 4.- С.99-102.

Об одном признаке нормальности семейства аналитических функций // Доклады АН Арм.ССР.- 1945.- Т.3, N 2.- С.33-38.

1946

Об одном признаке неполноты системы аналитических функций // Доклады АН Арм.ССР.- 1946.- Т.5, N 4.- С.97-100.

1947

О полноте семейств аналитических функций в комплексной области. - Ер., 1947 Вып. 1 - 61 с. // АН Арм.ССР. Сообщ. Ин-та математики и механики.

1948

Об одном квази-аналитическом классе функций // Доклады АН Арм. ССР.- 1948.- Т.9, N 1.- С.3-6.

1949

Մերգելի Մկրտչի Մերգելյան: [Ֆիզ.-մաթ. գիտ. դոկտոր]: // Սովետ. Հայաստան.- 1949.- N 5, էջ 35-36.

Сергей Мкртычевыч Мергелян: [доктор физ.-мат. наук].

О наилучшем приближений в нежордановой области // Доклады АН Арм.ССР.- 1949.- Т.11, N 1.- С.3-5.

Об одной задаче теории квазианалитических функций // Доклады АН Арм.ССР.- 1949.- Т.10, N 3.- С.97-100.

1952

Талантливый советский математик: /С.Н.Мергелян/ // Коммунист.- 1952.- 20 марта.

1953

Ս.Ս.Մերգելյան: [ՍՍՍՍ ՔԱ թղթակից-անդամ ընտրվելու արժիք] // Սովետ. Հայաստան.- 1953.- 12 նոյեմբ.:

С.М.Мергелян: [По поводу избрания член-кор. АН СССР].

К вопросу о весовом приближении средними квадратичными в области комплексного аргумента // Доклады АН Арм.ССР.- 1953.- Т.16, N 1.- С.3-8.

Некоторые задачи теории наилучших приближений в пространстве // Изв. АН Арм.ССР/ Сер. физ.-мат., естеств. и тех. Наук.- 1953.- Т.6, N 3.- С.1-13.

О наилучших приближениях гармоническими многочленами в пространстве // Доклады АН СССР.- 1953.- Т.90, N2.- С.141-144.

1954

О приближении полиномами //Изв. АН Арм.ССР/ Сер. физ.-мат., естеств. и тех. Наук.- 1954.- Т.7, N4.- С.1-21.

Об аппроксимации в среднем гармоническими многочленами //Доклады АН Арм.ССР.- 1954.- Т.19, N4.- С.97-103.

1955

Գիտության վաստակավոր գործիչը: [Ն.Գ.Անժուրի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ] // Սովետ. Հայաստան.- 1955.- 11 հունիսի. [Նեղ-կիցՆ.Ս.Զոհարյան, Վ.Վ.Սաղաթելյան, Գ.Ն.Նովիանինյան]:

Заслуженный деятель науки: [К 70-летию со дня рождения А.Г.Анжура]. [Соавт.: Н.М.Кочарян, В.В.Сагателян, Г.А.Оганисян].

О скорости полиномиальных приближений на континуумах // Доклады АН СССР.- 1955.- Т.104, N2.- С.190-192.

О скорости полиномиальных приближений на произвольных совокупностях // Изв. АН Арм.ССР /Сер. физ.-мат., естеств. и тех. Наук.- 1955.- Т.8, N3.- С.1-31.

1956

Исследования по теории приближений функций комплексного переменного. // Труды Третьего Всесоюзного математического съезда.- М.- 1956.- Т.2. Краткое содержание обзорных и секционных докладов.- С.35. [Соавт. С.Н.Мергелян].

К теории однолистных функций // Изв. АН Арм.ССР /Сер. физ.-мат., естеств. и тех. Наук.- 1956.- Т.9, N7.- С.29-35.

О скорости полиномиальных приближений на замкнутых совокупностях. 1 // Труды Третьего Всесоюзного математического съезда.- М.- 1956. Т.1. Секционные доклады- С.111.

1957

К теоремам Шотки и Пикара // Изв. АН Арм ССР/ Сер. физ.-мат. Наук.- 1957.- Т.10, N1.- С.9-19.

1958

Սովերական ականավոր գիտնականը: [Վ.Նամբարձումյանի ծննդյան 50-ամյակի առթիվ] // Սովեր. Նախախրան.- 1958,-19 սեպտ.: [Նեղ-կից Ս.Նամբարձումյան]:

Выдающийся советский ученый: [К 50-летию со дня рождения В.Амбарумяна] // Коммунист.- 1958.- 19 сент. [Соавт.: С.Амбарцумян].

Достижения ученых - в практику: [О работах Института математики и механики АН Арм.ССР] // Коммунист.- 1958.- 4 дек.

Об одном неравенстве в теории аналитических функций и некоторых его применениях: Сообщ.1 // Доклады АН Арм.ССР.- 1958.- Т.27, N5.- С.257-262.

Sur la Construction des Fonctions Analitiques qui ont Certaines Singularites //Ann. Scient. Fennicae, ser.1/ Mathematica.- 1958.- 251/9.

1959

О некоторых неравенствах и их применениях в теории функций //Доклады АН СССР.- 1959.- Т.129, N2.- С.284-287.

Об одном основном неравенстве в теории функций и ее приложениях // Изв. АН Арм.ССР/ Сер. физ.-мат. Наук.- 1959.- Т.12, N1.- С.3-25.

1960

Մոքավորությունների տեսություն կոմպլեքս տիրույթում: - Եր., 1960. - 277 էջ. - [ՆՍՍՍՀ ԳԱ]:

Теория приближений в комплексной области.

Некоторые асимптотические оценки мероморфных функций // V Всесоюзная конференция по теории функций: Тезисы докладов.- Ер.- 1960.- С.121.

Об одной задаче теории приближений в комплексной области //Сиб. Математ. Журн.- 1960.- Т.1, N3.- С.523-544.

1963

Ներածություն բարձրագույն մաթեմատիկայի: [Զեռնարկ միջն. դպրոցի բարձր դաս. համար]. - Եր.: Հայպետսմանկհրատ, 1963. - 323 էջ:

Введение в высшую математику: [Пособие для старших классов средних школ].

1965

Աշխարհի մաթեմատիկոսները Շիրակացու հայրենիքում: [Անալիտիկ ֆունկցիաների տեսությանը նվիրված միջազգային Երևանյան համաժողովի մասին] // Հայրենիքի ծայն.- 1965.- 12 սեպտ.- էջ 5:

Математики мира на родине Ширакаци: [О международном симпозиуме в Ереване, посвященном теории аналитических функций].

1968

Առաջաբան: - Պուսեն Վ. // Անվերջ փոքրերի անալիզի դասընթաց.- Եր.- 1968, մաս 1.- էջ 3-4:

Предисловие в кн.: [В кн. Пусен В. Курс анализа бесконечно малых. Ч.1].

Դեպուրատ Ա.Լ.Շահինյանի ճառից [Հայկական ՍՍՌ 7-րդ գումարման Գերագույն Սովետի չորրորդ սեսիայում] //Սովետ. Հայաստան.- 1968.- 22 դեկ.:

Из речи депутата А.Л.Шагиняна: [На четвертой сессии Верховного Совета Арм.ССР 7-го созыва] //Коммунист.- 1968.- 21 дек.

Մեծավաստակ գիրականը: [Վ.Համբարձումյանի ծննդյան 60-ամյակի առթիվ] // Գրական թերթ.- 1968.- 20 սեպտ.:

Заслуженный ученый: [К 60-летию со дня рождения В.Амбарцумяна].

Հույզերի ու մտքերի հեղեղ էր նա: [Վ.Փափագյանի մահվան առթիվ] // Սովետ. Հայաստան.- 1968.- 9 հունիսի:

Он был полон мыслей и эмоций: [По поводу смерти В.Папазяна].

1969

Անալիտիկ ֆունկցիաների տեսություն: [Ն.] 1. - Եր.: Միտք, 1969. - 242 էջ. - [Երևանի համալս.]:

Теория аналитических функций. [Т.1] 1.

1970

Բարձրագույն մաթեմատիկայի ներածություն. - 2-րդ հրատ. - Եր.: Լույս, 1970. - 317 էջ:

Введение в высшую математику.

Ժողովրդի հոգևոր ջախը: [Երևանի պետ. համալսարան - 50] // Սովետ. Հայաստան.- 1970.- 23 դեկտ.:

Духовный факел народа: [Ереванский гос. Университет - 50].

1971

Ինչպես հասնել գործնական արդյունքների: [Գ.Թովմասյանի և Գ.Գևեջյանի «Բուհերը... առանց դասագրքերի» հոդվածի առթիվ] // Երեկոյան Երևան.- 1971.- 28 մայիսի:

Как добиться практических результатов: [По поводу статьи Г.Товмасына и Г.Гендожяна "Вузы без учебников" ...].

1972

От фантастики - к обыденной реальности: [Ответы видных ученых (в том числе А.Л.Шагиняна) на вопросы анкеты "Лит.газеты"] // Лит. Газета.- 1972.- 20 дек.- С.13.

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

Անալիտիկ ֆունկցիաների տեսություն	1969
Աշխարհի մաթեմատիկոսները Շիրակացու հայրենիքում ...	1965
Առաջաբան: Պլսեն Վ. «Անվերջ փոքրերի անալիզի դաս- ընթաց» գրքում	1968
Բարձրագույն մաթեմատիկայի ներածություն	1970
Գիտության վաստակավոր գործիչը: Ն.Գ.Անժուր	1955
Դեպուտատ Ա.Լ.Շահինյանի ճառը	1968
Ժողովրդի հոգևոր ջախը	1970
Ինչպես հասնել գոծնական արդյունքների	1971
Հույզերի ու մտքերի հեղեղ էր նա: [Վ.Փափազյանի մահ- վան առթիվ]	1968
Մեծավաստակ գիտնականը: [Վ.Համբարձումյան]	1968
Մոդավորությունների տեսություն կոմպլեքս տիրույթում ...	1960
Ներածություն բարձրագույն մաթեմատիկայի	1963
Ս.Ս.Մերգելյան	1953
Մերգել Մկրտչի Մերգելյան	1949
Մովսրական ականավոր գիտնականը [Վ.Համբարձում- յան]	1958
Достижения ученых - в практику	1958
Заметки по исследованию приближений рациональными функциями в комплексной области [Сообщ. 1-3]	1944, 1945
Исследования по теории приближений функций комплекс- ного переменного	1956
К вопросу о весовом приближении средними квадратич- ными в области комплексного аргумента	1953

К вопросу об аппроксимации в среднем в комплексной области	1941
К теореме Шотки и Пикара	1957
К теории взвешанных ортогональных полиномов на плоскости комплексного переменного	1937
К теории однолистных функций	1956
Некоторые задачи теории наилучших приближений в пространстве	1953
О наилучших приближениях в нежордановой области	1949
О наилучших приближениях гармоническими многочленами в пространстве	1953
О некоторых неравенствах и их применениях в теории функций	1959
О полноте семейств аналитических функций в комплексной области	1947
О приближении полиномами	1954
О скорости полиномальных приближений на замкнутых совокупностях: I	1956
О скорости полиномальных приближений на континуумах ..	1955
О скорости полиномальных приближений на произвольных совокупностях	1955
О функциях, представимых интегралом Коши-Лебега	1945
Об аппроксимации в среднем гармоническими многочленами	1954
Об аппроксимации полиномами в нежордановых областях ..	1940
Об одной задаче теории квазианалитических функций	1949
Об одной задаче теории приближений в комплексной области	1960
Об одном квази-аналитическом классе функций	1948

Об одном неравенстве в теории аналитических функций и некоторых его применениях: Сообщ. I	1958
Об одном основном неравенстве в теории функций и ее приложениях	1959
Об одном признаке неполноты системы аналитических функций	1946
Об экстремальных полиномах, аппроксимирующих функцию, реализующую конформное отображение области на круг	1944
От фантастики - к обыденной реальности: [Ответы видных ученых на вопросы "Лит. Газеты"]	1972
Талантливый советский математик [С.Н.Мергелян]	1952
Sur la construction des fonctions analytiques qui ont certaines singularites	1958

ԴԻՄԱՆԿԱՐՆԵՐ

Ա.Լ.Շահինյանի դիմանկարը

Ա.Լ.Շահինյանը սեմինարի ժամանակ
А.Л.Шагинян во время семинара

Ա.Լ.Շահինյանը իր աշակերտների՝ Ս.Ն.Մերգելյանի (իրենից
ձախ) և Մ.Մ.Ջրբաշյանի (աջ) հետ:
А.Л.Шагинян со своими учениками, справа от него М.М.
Джрбашян, слева - С.Н.Мергелян.

